

Hình thành biểu tượng Toán học cho trẻ mầm non thông qua các trò chơi dân gian

Phạm Thị Hoài Thu

Trường ĐHSP Thái Nguyên

Received: 2/12/2024; Accepted: 12/12/2024; Published: 16/12/2024

Abstract: Play is the main activity of preschool children in kindergarten, helping children develop comprehensively morally, intellectually, aesthetically, and physically. Children's play is a unique creative reflection activity, implementing interactions between children and children, children and the surrounding environment; Helps children become aware of the world around them, naturally acquire the social experiences of adults, acquire knowledge, skills, techniques, methods of action, moral standards, and principles. principles of life... "Folk games" are one of Vietnam's national cultural treasures. These are spiritual values that come from history, from labor, from culture, from human life. Through folk games, children develop their thinking, intelligence, creativity and mathematical ability in a natural and sustainable way.

Keywords: Math symbols, folk games, preschool children. Develop capacity, intelligence, creativity, thinking...

1. Đặt vấn đề

Vui chơi là hoạt động chủ đạo của trẻ mầm non (MN) ở trường MN giúp trẻ phát triển toàn diện về đạo đức, trí tuệ, thẩm mỹ, thể chất. Vui chơi của trẻ là một hoạt động phản ánh sáng tạo độc đáo, thực hiện tác động qua lại giữa trẻ với trẻ, trẻ với môi trường xung quanh; Giúp trẻ nhận thức được thế giới xung quanh, lĩnh hội kinh nghiệm xã hội của người lớn một cách tự nhiên, lĩnh hội những kiến thức, những kỹ năng, kỹ xảo, những phương thức hành động, những chuẩn mực đạo đức, những nguyên tắc sống...

"Trò chơi dân gian" (TCDG) là một trong những kho tàng văn hóa dân tộc của Việt Nam. Đó là những giá trị tinh thần được xuất phát từ lịch sử, từ lao động từ văn hóa, đời sống của con người. Qua các TCDG giúp trẻ phát triển tư duy, thông minh, sáng tạo và khả năng Toán học một cách tự nhiên và bền vững.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Ý nghĩa của trò chơi dân gian đối với sự phát triển tư duy Toán học của trẻ mầm non

TCDG là một nét đẹp văn hóa của nước ta. Đây không chỉ là một trò chơi thể hiện sự lành mạnh, văn minh mà còn giúp người chơi nhanh nhạy trong xử lý vấn đề và thông minh hơn.

TCDG phát triển khả năng tư duy Toán học cho trẻ. Thông qua trò chơi giúp trẻ thêm yêu môn Toán hơn. Một số TCDG vừa vận toàn tính chất "học mà chơi, chơi mà học" cho trẻ vừa giúp trẻ có thêm những điều thú vị trong ký ức tuổi thơ. TCDG không chỉ đơn thuần là trò chơi cho trẻ mà nó còn chứa đựng văn hoá

dân tộc Việt Nam độc đáo. TCDG không những nâng cánh cho tâm hồn trẻ, giúp trẻ phát triển khả năng tư duy, sáng tạo, khéo léo mà còn giúp trẻ hiểu tình bạn, tình yêu gia đình, quê hương, đất nước... Những trò chơi đơn giản, âm điệu vui tươi, sống động nhí nhảnh gần gũi với cuộc sống giúp trẻ thêm hào hứng học tập và sống hồn nhiên hơn. Mặt khác, các TCDG thường diễn ra ngoài trời sẽ đưa trẻ gần với thiên nhiên hơn, trẻ có nhiều cơ hội tìm hiểu, quan sát về môi trường tự nhiên hơn.

2.2. Hình thành biểu tượng con số và phép đếm cho trẻ MN qua một số trò chơi dân gian

Trò chơi 1. "Trón tìm": Đây là một trò chơi quen thuộc đối với tuổi thơ của trẻ em. Cách chơi cũng khá đơn giản, chỉ cần 3 người trở lên đã có thể tổ chức được trò chơi.

Luật chơi: Một trẻ sẽ đóng vai người tìm và bị bịt mắt. Những trẻ khác sẽ đi trốn trong phạm vi quy định và không được phép di chuyển. Người tìm phải trung thực, không được mở mắt trong lúc những người kia trốn. Trong khoảng thời gian quy định, bạn đi tìm tìm thấy bạn nào bạn ấy thua cuộc, không tìm thấy bạn đi tìm chịu phạt.

Cách chơi: Xác định người sẽ đi tìm đầu tiên bằng cách chơi Oẳn tù tì, ai thua sẽ phải úp mặt vào tường rồi đếm "năm, mười, mười lăm, hai mươi..." cho đến 100. Trong khoảng thời gian này, những người còn lại sẽ đi trốn. Sau khi người đi tìm đếm đến hết 100 sẽ phải đi tìm những người còn lại.

Ý nghĩa của trò chơi: Với cách chơi dân gian đếm

số để thể hiện thời gian trong luật chơi “Năm, mười, mười lăm, hai mươi...”, trẻ sẽ được làm quen với những con số nhanh hơn, học cách đếm cách 5 và đếm đến 100.

Trò chơi 2. “Chuyền thẻ”:

Luật chơi: Thực hiện chuyền thẻ theo thứ tự từ bàn một đến bàn mười. Ai hoàn thành bài chuyền là thắng. Ai mất lượt phải chơi lại từ đầu.

Cách chơi: Trẻ sẽ cùng nhau oẳn tù tì để xem ai sẽ được chơi trước. Người chơi cầm quả bằng tay phải, tung lên không trung và nhặt que (theo thứ tự từ bàn một đến bàn mười). Trong quá trình chơi, vừa kết hợp tung quả chuyền lên, nhặt que, đón quả chuyền, vừa hát những câu thơ phù hợp với từng bàn. Lượt chơi sẽ kết thúc lúc quả bóng hay que rơi xuống đất.

Ý nghĩa của trò chơi: Đây là một trong những trò chơi học toán giúp trẻ làm quen với phép tính cộng trừ. Đó là bài tập đếm từ 1 đến 10 của trẻ. Trẻ nhóm các nhóm theo trật tự cao dần lên và cộng lại trong phạm vi 10 qua bài đồng dao chuyền thẻ: bắt đầu từ bàn một “cái mốt, cái mai, cái trai, cái hén...”, sau đó là nhóm đôi và các nhóm cao hơn “Đôi tôi, đôi chị...”, “Ba lá đa, ba lá đề...”,..., “Tám quả trám, hai lên chín”, Chín cái cột, một lên mười. Thông qua trò chơi giúp trẻ đếm thành thạo trong phạm vi 10.

Trò chơi 3. “Cua cấp”:

Luật chơi: Hai tay trẻ nắm lại, đan các ngón vào nhau, hai ngón tay trở duỗi ra làm càng cua cấp đúng con vật mình cần cấp. Khi cấp phải khéo léo, không để cho ngón tay chạm vào hình bên, nếu bị chạm sẽ nhường quyền cấp cho bạn kế tiếp. Ai cấp hết hình con vật của mình trước là thắng cuộc.

Cách chơi: Các trẻ sẽ cùng nhau oẳn tù tì để tìm được người chơi trước, sau đó người được chơi đầu tiên sẽ bóc 10 viên sỏi lên rồi thả xuống. Tiếp theo sẽ phải đan 10 đầu ngón tay với nhau như hình con cua, chỉ để thừa ngón cái duỗi ra sẽ làm càng cua. Tiếp đến người chơi sẽ lần lượt dùng 2 ngón tay gấp từng viên sỏi nhưng không được chạm viên khác. Đồng thời các ngón tay vẫn phải giữ nguyên cho đến khi gấp hết viên sỏi thì thắng. Sau đó cho trẻ đếm lại số sỏi mình gấp được.

Ý nghĩa của trò chơi: Trò chơi cua cấp này sẽ giúp trẻ rèn luyện được kỹ năng phân loại, đếm so sánh số lượng các nhóm đối tượng trong phạm vi 10.

Trò chơi 4. “Ô ăn quan”: “Ô ăn quan” (hay ô quan, ăn quan) có nguồn gốc từ châu Phi hàm chứa ý nghĩa về việc gieo hạt trong nông nghiệp. Trò chơi đến Việt Nam không có nghĩa gieo hạt như nguyên gốc mà trở thành trò chơi mang tư tưởng lấy của quan

chia cho người nghèo (lấy sỏi ở ô lớn hai đầu chia vào các ô khác). Ô ăn quan là trò chơi dân gian quen thuộc ở Việt Nam. Kê ô trên nền đất và kiếm sỏi làm quân cờ gồm Quan và Dân.

Chuẩn bị: Trò chơi này thường dành cho 2 người. Ban đầu sẽ vẽ 1 hình chữ nhật chia thành 10 ô, mỗi bên sẽ có 5 ô đối xứng với nhau (ô quân). Tiếp đến sẽ vẽ tiếp 2 nửa hình tròn ở 2 bên ngoài của 2 cạnh ngắn của hình chữ nhật là các ô quân (ô quan).

Luật chơi: Mỗi người ngồi một bên, sỏi hữu 5 ô nhỏ trước mặt và chỉ được di chuyển quân trong ô của mình, không được bóc quân ở ô quan, mỗi lần đặt vào ô 1 quân. Ván chơi kết thúc khi 2 ô quan bị ăn hết. Ai ăn được nhiều quân là thắng. Ai ăn được ít quân hơn là thua.

Cách chơi: Mỗi người chơi sẽ đặt vào 5 ô của mình mỗi bên sẽ là 5 viên đá cho 5 ô quân và 1 viên đá lớn vào ô quan. Sau đó, hai người chơi sẽ oẳn tù tì để tìm ra người đi trước. Ai chơi trước sẽ tính toán để lấy quân ở bất kỳ ô nào để tiến hành rải dần đi qua các ô, mỗi ô một viên đá. Trẻ sẽ tiếp tục rải cho đến khi gặp ô trống (trừ ô quan) thì trẻ sẽ được ăn tổng viên đá ở ô đó.

Ý nghĩa của trò chơi: “Ô ăn quan” là trò chơi mang tính chiến thuật, nhằm phát triển tư duy khoa học tính toán. Qua trò chơi này còn giúp trẻ biết đếm từ 1 – 10, đồng thời giúp trẻ rèn luyện được tư duy sáng tạo.

Trò chơi 5. “Oẳn tù tì”:

Cách chơi: Trò chơi có thể tiến hành khi có 2 người chơi trở lên cùng đứng hoặc ngồi, tay đung đưa theo nhịp câu hát: “Oẳn tù tì; Ra cái gì? Ra cái này! Kết thúc câu hát, tất cả người chơi cùng xòe tay theo các hình: nắm tay là búa, chĩa hai ngón trở và ngón giữa là kéo, xòe cả bàn tay là bao.

Luật chơi: Trong trò chơi oẳn tù tì, quy tắc xác định thắng-thua như sau:

- Búa (tay nắm chặt) bắt được kéo (ngón tay duỗi ra) và dùi (ngón tay bẻ ngón trở), nhưng thua trước tờ giấy (bàn tay duỗi ra).

- Kéo và dùi bắt được tờ giấy, nhưng thua trước búa.

- Tờ giấy thắng trước búa, nhưng thua trước kéo và dùi.

Ý nghĩa của trò chơi: Trò chơi Oẳn tù tì sẽ giúp trẻ tập đếm trên bàn tay hiệu quả hơn. Trong đó, mỗi vật dụng sẽ tương ứng với các con số và ngón tay xòe ra. Cụ thể:

Cái Búa: Tượng trưng cho số 0 khi nắm các ngón tay lại

Cái Kéo: Giờ hai ngón tay trỏ và giữa, còn các ngón còn lại sẽ nắm lại.

Cái Bao: Tượng trưng cho số 5 khi xòe cả 5 ngón tay ra.

Trò chơi 6. “Thi ai đếm đúng”

Luật chơi: Nếu đội nào đoán và đếm đúng chính xác số đồ vật sẽ dành chiến thắng.

Cách chơi: một nhóm sẽ có khoảng 4 – 8 người chơi, chia thành 2 đội trở lên để cùng nhau tranh tài. Trong đó, các trẻ sẽ cùng nhau được bịt mắt và chỉ dùng tay để cảm nhận, sờ đồ vật và đếm số đồ vật.

Ý nghĩa của trò chơi: Trò chơi sẽ giúp trẻ rèn luyện được khả năng tư duy, phân tích và phán đoán vì trẻ sẽ bịt mắt để cảm nhận được sẽ có bao nhiêu đồ vật bên trong hộp kín. Đếm và nói chính xác số lượng đồ vật.

Trò chơi 7 “Thi ai nhanh”: Trò chơi này, cần phải chuẩn bị mỗi trẻ ít nhất 2 hình

ảnh bất kỳ sau đó sẽ nâng cao số hình lên mỗi lần chơi. Lưu ý, mỗi hình sẽ có kích thước và màu sắc khác nhau.

Luật chơi: Ai tìm và nói đúng tên nhiều hình theo hiệu lệnh sẽ là người thắng.

Cách chơi: trẻ sẽ phải lấy hình ảnh theo đúng hiệu lệnh của người lớn về chọn hình đúng, nói tên hình và giờ hình lên. Sau đó, yêu cầu trẻ không nhìn hình giờ lên rồi bịt mắt để tìm hình đúng với hình con giờ lên.

Ý nghĩa: Giúp trẻ phản xạ nhanh, nhận biết, phân biệt và gọi đúng tên hình qua sự khác nhau về kích thước và màu sắc. Trò chơi giúp trẻ hình thành biểu tượng hình dạng và kích thước.

Trò chơi 8. “Tay ai khéo”

Luật chơi: Ai tìm đúng và nhanh nhất theo hiệu lệnh sẽ là người thắng.

Cách chơi: mỗi trẻ sẽ có 5 que tính với độ dài ngắn khác nhau. Sau đó sẽ bịt mắt lại và yêu cầu trẻ sẽ chọn ra que ngắn nhất hoặc dài nhất.

Ý nghĩa của trò chơi: Trò chơi giúp trẻ nhận biết, phân biệt sự khác nhau về độ dài của các vật, hình thành biểu tượng về kích thước cho trẻ.

Trò chơi 9. “Hãy làm lại như cũ”

Chuẩn bị một số đồ vật như chậu hoa hồng, hoa cúc, hoa vạn thọ, hoa mai, mô hình có ngôi nhà.

Luật chơi: Ai thực hiện đúng và nhanh nhất theo yêu cầu sẽ là người thắng.

Cách chơi: trẻ cần phải quan sát mô hình và sẽ đọc tên các loài hoa đó. Sau đó, trẻ sẽ phải đặt hoa ở vị trí trái, phải, trước, sau của ngôi nhà.

Khi chơi trẻ sẽ bịt mắt lại, GV sẽ thay đổi vị trí chậu hoa. Sau đó, trẻ sẽ mở mắt ra và đọc vị trí đã thay đổi và sắp xếp lại như cũ.

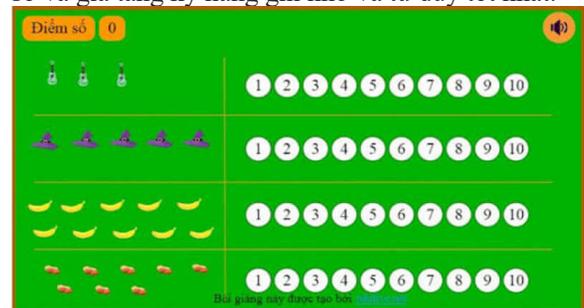
Ý nghĩa của trò chơi: Với trò chơi này trẻ sẽ rèn luyện được khả năng ghi nhớ, tư duy và học đếm phù hợp với các bé 4 tuổi. Trò chơi, giúp trẻ có khả năng định hướng vị trí của các vật trong không gian.

Trò chơi 10. “Chọn số đúng”

Luật chơi: Ai tìm được nhiều nhóm đồ vật giống nhau và chọn được đúng con số tương ứng với từng nhóm đồ vật đó là người chiến thắng.

Cách chơi: chuẩn bị các đồ vật khác nhau, mỗi loại sẽ có một số lượng cụ thể kèm theo những con số. Sau đó, trẻ phải tìm ra những đồ vật giống nhau và chọn được con số tương ứng với số đồ vật đó.

Ý nghĩa của trò chơi: Trò chơi sẽ giúp trẻ rèn luyện được kỹ năng đếm số, nhận diện, phân biệt các số và gia tăng kỹ năng ghi nhớ và tư duy tốt nhất.

3. Kết luận

TCDG đơn giản, vui tươi, sống động gắn gũi với cuộc sống giúp trẻ hứng thú học tập, phát triển khả năng tư duy, sáng tạo, khéo léo. TCDG góp phần phát triển ngôn ngữ, tích lũy kiến thức, vốn từ, tạo môi trường rèn luyện ngôn ngữ nói cho trẻ, đáp ứng nhu cầu giao tiếp giữa trẻ và mọi người xung quanh. TCDG giúp cho trẻ rèn luyện thể chất, sự khéo léo, trở nên nhanh nhẹn hoạt bát, tạo sự hòa đồng, thân thiện, đoàn kết... trong giao tiếp và hoạt động hàng ngày.

TCDG góp phần phát triển tư duy Toán học cho trẻ một cách tự nhiên thông qua đời sống hàng ngày và giúp trẻ ghi nhớ các biểu tượng Toán một cách lâu bền hơn.

Tài liệu tham khảo

[1]. Trần Thị Minh Huệ, Vũ Thị Thùy (2023), *Giáo trình tổ chức hoạt động vui chơi cho trẻ mầm non*, NXB ĐH Thái Nguyên.

[2] Đỗ Thị Minh Liên (2007), *Sử dụng trò chơi học tập nhằm hình thành các biểu tượng toán học sơ đẳng cho trẻ mẫu giáo*, NXBGD. Hà Nội

[3] Đỗ Thị Minh Liên (2012), *Phương pháp hình thành các biểu tượng toán học sơ đẳng cho trẻ mầm non*, NXB ĐHSP. Hà Nội

[4] Lê Bạch Tuyết (2009), 101 *Trò chơi dân gian dành cho trẻ mầm non*, NXBGD. Hà Nội